

Is de participatiesamenleving onvermijdelijk?
 Prof. dr. Tine de Moor
 Hoogleraar Instituten voor Collectieve Actie in Historisch Perspectief, Universiteit Utrecht

IS DE PARTICIPATIESAMENLEVING ONVERMIJDELIJK?
TINE DE MOOR
UNIVERSITEIT UTRECHT

WIE HEEFT VOLGENS U DE FORMELE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR LANGE TERMIJN ZORG?

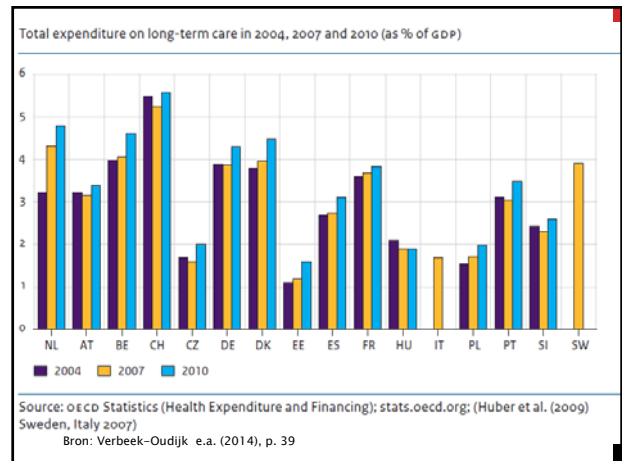
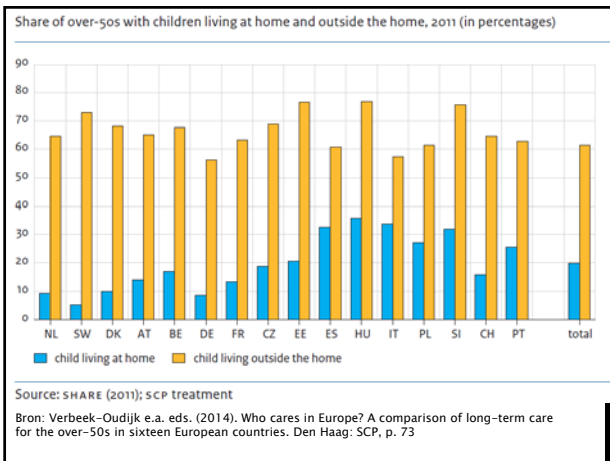
A. VOORAL DE OVERHEID
 B. DE OVERHEID EN DE FAMILIE
 C. VOORAL DE FAMILIE

Formal responsibility for long-term care

country	mainly government	both government and family	mainly family
Netherlands	X		
Austria		X	
Belgium		X	
Czech Republic			X
Denmark	X		
Estonia			X
France		X	
Germany		X	
Hungary			X
Italy			X
Poland			X
Portugal			X
Slovenia			X
Spain			X
Sweden	X		X
Switzerland			X

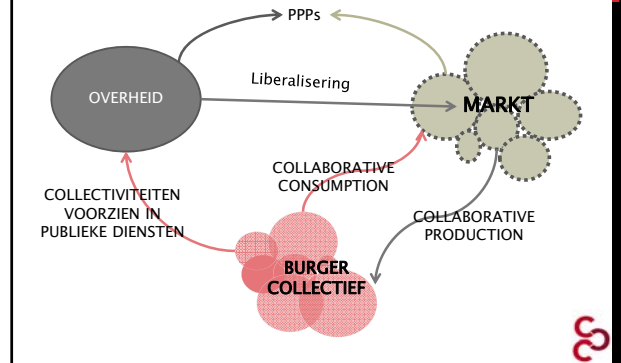
Source: Assessing Needs of Care in European Nations – country reports
 Bron: Verbeek-Oudijk e.a. (2014), p. 34.

"VERTALING" IN WETGEVING OVER FAMILIE EN ONDERHOUDSPLIJCHT IN EUROPA, 2010

family tie	United Kingdom	Belgium	Germany	France	Italy	Portugal
marriage partner						
minor child						
adult child						
parent						
grandparent						
grandchild						
sibling						
uncle/aunt/ cousin/niece						
parent-in-law						
child-in-law						

SINDS ONG. 2005: HERONTDEKKING VAN HET COLLECTIEF (EN RECENTE VERSNELLING ONTWIKKELINGEN!)

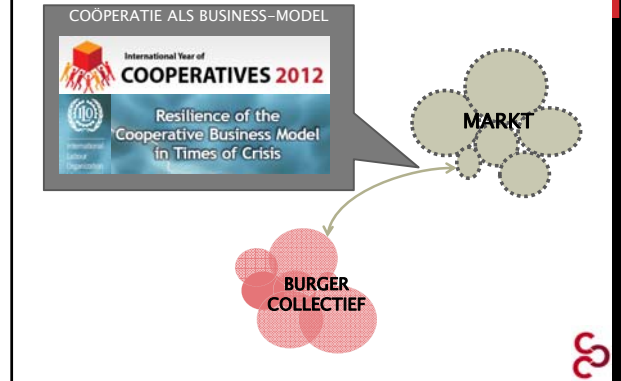

NEDERLAND IN DE VOORBIJE JAREN...

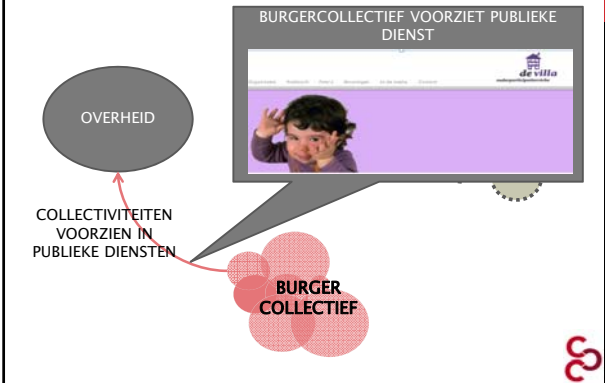
- Sterke ontwikkeling van burger-initiatieven, vooral in geprivatiseerde "publieke diensten", bv. zorg
- Coöperatie wordt vaker benut als business model
- Steeds groeiende aandacht vanuit media en overheid voor ontwikkelingen "van onderop"

This block shows a collage of media coverage from the Netherlands. It includes a newspaper clipping from **Trouw.nl** with the headline "Doe-het-zelfdorp" (Do-it-yourself village) and the sub-headline "Weg met de supermarkt, leve de coöperatieve winkel!" (Away with the supermarket, live the cooperative shop!). Another clipping features the headline "'Alles wat we zelf kunnen, doen we ook'" (Everything we can do ourselves, we do ourselves). The text in the clippings discusses the resurgence of cooperatives and self-help initiatives in response to privatization and the needs of the elderly.

COLLABORATIVE PRODUCTION

COLLABORATIVE PRODUCTION

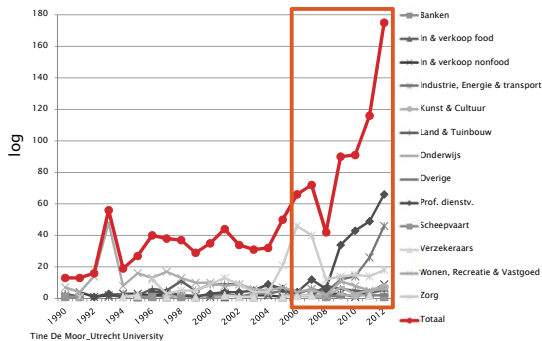
WIJDVERSPREID 'NIEUW' FENOMEEN IN NEDERLAND

The diagram shows a map of the Netherlands with various regions highlighted. Three categories of cooperatives are listed:

- Energie** (Energy): Grunnegeer Power
- Milieu, natuur en landschap** (Environment, nature and landscape): GorsesteHeide
- Zorg** (Care): Zorgcoöperatie De Weide

 The text below the map states: **MAAR OOK ELDERS IN EUROPA!** (But also elsewhere in Europe!).

EVOLUTIE AANTAL NIEUWE COOPERATIES PER SECTOR 1990-2012 (NL)

REVOLUTIE OF COÖPERATIEF CONTINUUM?

- **Economische en sociale samenwerking van onderop is niet nieuw, maar wel verdwenen uit collectieve geheugen**
 - 1100-1300: eerste vormen van geïnstitutionaliseerde collectieve actie, in stad en op platteland
 - Gemene gronden (meenten, markegenootschappen): "Commons"
 - Land dat gemeenschappelijk gebruikt en beheerd werd door directe belanghebbenden
 - Gilden
 - Verticaal geïntegreerd samenwerkingsverband van ambachtslieden met het oog op sociale en economische voordelen
 - > alom tegenwoordig in NW-Europa
 - > vele bestonden letterlijk eeuwenlang
 - 1750-1850: afbraak van het oude model
 - 1870-1920: nieuwe trend in coöperaties, ontstaan vakbonden
- **Vandaag: gemeenschappelijke noemer: niet crisis maar onvoldoende kwalitatief aanbod door markt en staat (ondanks verwachtingen privatisering)**

VERSCHILLEN TUSSEN VROEGER EN VANDAAG

- Doelstelling zijn "opgesplitst":
- Gebruik van technology maakt samenwerking met onzichtbare gebruiker mogelijk (en creëert nieuwe uitdagingen)
- Wederzijdse, grotere interactie tussen collectiviteit en markt

OPVALLENDE KARAKTERISTIEKEN VAN HUIDIGE GOLF?

- Multi-generational
- Cross-ideological/political
- Bereidwilligheid om risico's te nemen en tijd te investeren in onzekere activiteiten/investeringen
- Zet zich duidelijk af tegen overprofessionalisering en verlenging van keten:
 - Zorg
 - Energie

HOE KAN DEZE HYPE EEN DUURZAME TREND WORDEN?

- **Debat nodig over echte doelstellingen van toekomstige governance models?**
 - Burgers als participanten versus ondernemers?
 - Snel groeiende economie versus stabiele, veerkrachtige economie?
 - Institutionele monotonie versus diversiteit?
- **"Institutionele kennis" is eigenlijk al beschikbaar**
 - Gelijkaardige instituties voor collectieve actie konden in het verleden vaak eeuwen na elkaar overleven
 - Welke gelijkenissen en verschillen met het verleden geven reden optimisme?

UITDAGINGEN VOOR COLLECTIEVE INITIATIEVEN -OA COÖPERATIES- VANDAAG (1)

- **CRISISTIJD: Geen wondermiddel voor de crisis, maar wel langetermijn oplossing (één van)**
 - streven naar institutionele diversiteit
- **UITBREIDEN: Nog vrij marginaal in gehele economische gebeuren,**
 - maar heel succesvolle voorbeelden (e.g. open source community, bepaalde coöperaties)
 - EN onbenut potentieel binnen publieke dienstverlening
- **HETEROGENITEIT: Vele initiatieven vooral gedragen door hoogopgeleiden, maar inzetbaarheid en voordeel voor sociaal zwakkeren vaak nog groter**

UITDAGINGEN VOOR COLLECTIEVE INITIATIEVEN -OA COÖPERATIES- VANDAAG (2)

- **LOCALITEIT: Model is niet zomaar te kopiëren naar andere locatie wegens zeer plaats specifiek**
 - geen blueprints nodig maar wel structuren die creatieve invulling toelaten
 - "best practices" zijn enkel "the best" waar ze zo optimaal functioneren!
- **SCHAALVERGROTING & GLOBALISERING:** hoe coöperatief blijven in multi-nationale context?
- **INZETTEN COÖPERATIEF MODEL VOOR TRANSGENERATIONELE SOLIDARITEIT**

Ouderszorg: hoe TRANSGenerationele samenwerking bevorderen?

Alternatieve ouderszorg-opties:

- Nieuwe munt om intergenerationele support te stimuleren? -> gericht op korte-termijn reciprociteit
- Informele hulp-> garantieprobleem
- Via geïnstitutionaliseerde samenwerking (coöperatie/andere rechtsvorm mogelijk?)

Nood aan creatieve ideeën: **'transgenerationele coöperatie'**

Grootouders investeren (aandelen) in kinderopvang coöperatie met de zekerheid dat zij op termijn zelf opvang kunnen genieten + overdracht kapitaal naar kinderen

CONCLUSIES

- **Participatiesamenleving als beleid:**
 - nog een lange weg te gaan
 - Vertrouwen op familie & mantelzorg-pur-sang: vergeet het maar
- **Burgercollectieven vandaag: de enige way forward?**

